

Влада на Република Македонија
Национална Комисија
за борба против трговија со луѓе и илегална миграција

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ

2007 година

Скопје, јануари 2008 година

Предговор

Трговијата со луѓе претставува една од најтешките повреди на човековото достоинство. Човековиот живот е подарок од Бога и никогаш не смее да биде ставен на продажба. Но, за жал постои еден посебен вид на нечовечност која ги искористува и повредува најранливите членови на општеството. Трговците со луѓе го крадат најсветото, човековата слобода, изложувајќи ги нивните жртви на најлош можен начин на живот. Тие ги расцепуваат фамилиите и се однесуваат кон своите жртви како кон предмети за продавање на оној што најмногу ќе понуди за нив.

На светско ниво, помеѓу 600.000 до 800.000 луѓе се жртви на трговијата со луѓе секоја година. Повеќе од 80% се жени и девојки, а 70% од нив се предмет на сексуално ропство. Според најновите светски истражувања, трговијата со луѓе е трет најголем нелегален бизнис во синџирот на организираниот криминал веднаш после трговијата со оружје и дрога кој се проценува дека на годишно ниво изнесува помеѓу 5 до 9 милијарди долари. Република Македонија не е заобиколена од оваа штетна појава. Економското закрепнување на земјите од Источна Европа како и нивното евро-атлантско интегрирање ја намали атрактивноста на нашата држава како земја-дестинација на жртви на трговија со луѓе но, за жал, последните неколку години бевме сведоци и на неколку случаи каде жртви беа и македонски државјани.

Владата на Република Македонија преку Националната Комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција проактивно пристапи кон решавање на овој проблем. На патот кон интеграцијата во НАТО и ЕУ борбата против трговијата со луѓе и илегална миграција е приоритет на Владата на РМ од исклучително значење, пред сè, поради нејзината глобална димензија.

Пред Вас се наоѓа годишниот извештај на Националната Комисија. Ми претставува големо задоволство што кон целосното реализирање на сите заостанати, тековни и планирани активности согласно Националниот Акционен План за изминатава 2007 година успеавме да ги вклучиме сите релевантни субјекти во Република Македонија. Впрочем, тоа е новата филозофија во работењето на Националната Комисија. Нашата стратешка определба за оваа 2008 година е да помогнеме преку нашата работа, Република Македонија да ги исполни сите критериуми за полноправно членство во НАТО како и за враќање на нашата земја во ТИЕР 1 групата на земји кои ги исполнуваат неопходните услови за успешна борба против трговијата со луѓе.

Пред 200 години светот стави крај на транс-атлантската трговија со робови, но трговијата со луѓе е форма на модерно ропство, нов вид на глобална трговија со робови. Затоа заедно со нашите сојузници и пријатели ќе продолжиме да се бориме против ова зло до крај. Борба која ќе значи придонес во градењето на побезбеден, послободен и попросперитетен свет за сите.

Со почит,

Д-р Гоце Џуклески
Национален Координатор

Листа на акроними:

МВР	Министерство за внатрешни работи
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
ЦСР	Центар за социјални работи
НМУ	Национален механизам за упатување
СОП	Стандардни оперативни процедури
НВО	Невладини организации
ИОМ	Меѓународна организација за миграции
ИЦМПД	Меѓународен центар за развој на миграциона политика
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка во Европа
ПИ	Патни исправи
УНОДЦ	Канцеларија на Обединетите Нации за дрога и криминал
ТЛ	Трговија со луѓе
НК	Национална Комисија
КД	Кривично дело

Содржина

ВОВЕД	5
И Реализирани активности во текот на 2007 година согласно Националниот Акционен План	6
1. Поддржувачка рамка	6
1.1 Координирачки структури	6
1.2 Законска и регулативна рамка	6
1.3 Изградба на капацитети	7
1.4 Менаџмент на информации и истражување	9
1.5 Мобилизација на ресурси и буџет	10
1.6 Испитување, мониторинг и оценување	10
2. Превенција	10
2.1 Подигање на свеста и едукација	10
2.2 Намалување на ранливоста	11
2.3 Административни контроли	12
3. Поддршка и заштита на жртвите и сведоците	12
3.1 Идентификација на жртвата	12
3.2 Период на размислување/ стабилизација и статус на престој	12
3.3 Социјална поддршка и заштита на жртвите	13
3.4 Пристап до правните постапки, заштита на сведоци и судскиот третман на лицата-жртви на трговијата со луѓе	14
3.5 Реинтеграција, социјално вклучување, враќање	14
4. Истрага и кривично гонење на трговијата со луѓе	15
4.1 Проактивна и ретроактивна истрага	15
4.2 Меѓународна соработка меѓу органите надлежни за примена на законите и судска соработка	17
4.3 Полициски и судски третман на жртвите/сведоци	18
II Предвидени активности за 2008 година	19

ВОВЕД

Владата на Република Македонија, реагирајќи одлучно против трговијата со луѓе и илегалната миграција, сакајќи да постигне повисоко ниво на ефикасност и заедничко дејствување во борбата против овие појави во Република Македонија, донесе Одлука за формирање на Национална комисија за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Македонија (одлука објавена во Сл. весник на РМ, бр.18/2001). Врз основа на оваа Одлука, Владата донесе Решение за именување национален координатор и членови на Националната комисија.

Согласно Одлуката, Националната комисија има задача:

- да ја следи и анализира состојбата со трговијата со луѓе и илегалната миграција;
- да ги координира активностите на надлежните институции и
- да соработува со меѓународните и невладини организации кои се вклучени во решавањето на проблемите во оваа област.

Секретаријатот на НК е тело кое функционира во рамките на Националната комисија, а Секретарот ги реализира одлуките на Комисијата и го претставува ова тело, во кое учествуваат и претставници од меѓународните невладините организации и експерти од владините институции.

Во рамките на Националната комисија етаблирана е подгрупа за борба против трговија со деца.

Владата на Република Македонија на седницата одржана на 30.01 2007 донесе Решенија за именување на Национален Координатор, негов заменик, секретар и членови на Комисијата¹

I Реализирани активности во текот на 2007 година

¹ Состав на Комисијата: **д-р Гоце Цуклески**, Национален Координатор, Национален Координатор за ИнтегрираноГранично Управување, **Митко Чавков**, Заменик на националниот координатор, Началник на Одделот за организиран криминал во МВР, **Киро Тодоровски**, Секретар, Виш советник на Министерот за внатрешни работи, **Љупчо Арсовски**, член, државен советник во МНР, **Санија Бурарева**, член, главен инспектор во сектор за борба против трговија со луѓе во МВР, **Санде Китанов**, член, Началник на сектор за борба против трговија со луѓе во МВР, **Јованче Аспровски**, член, Виш полициски советник за илегална миграција во МВР, **Роксанда Крстевска**, член, Заменик на Јавниот Обвинител, **Весна Димишкова**, член, Судија во Основен Суд Скопје 1, **Елена Грозданова**, член, државен советник во Министерство за труд и социјална политика, м-р **Гуле Гулев**, член, државен советник во Министерство за образование и наука, м-р **Љубица Караманди**, член, помлад соработник во Одделението за човекови права во Министерството за правда, **Славица Чоневска**, член, раководител на одделние за стратешко планирање во Министерство за здравство, **Јулија Николовска**, член, шеф на службата за борба против економски криминал во Царинска Управа.

1. Поддржувачка рамка

1.1 Координирачки структури

Националната Комисија веднаш по именувањето на новиот состав на 31.01 2007 оствари соработка и координација помеѓу сите субјекти инволвирани во борбата против трговијата со луѓе во државата: владини институции, меѓународни организации и НВО. Во работата на Националната Комисија како и во нејзините помошни тела, Секретаријатот и Подгрупа за борба против трговија со деца се вклучени претставници на:

а) Владата на Република Македонија

- Министерство за внатрешни работи;
- Министерство за труд и социјална политика;
- Министерство за образование и наука;
- Министерство за здравство;
- Министерство за надворешни работи;
- Министерство за правда;
- Министерство за финансии- Царинска Управа;
- Агенција за млади и спорт.

б) Јавното Обвинителство

в) Судот

г) Народниот Правобранител

д) Меѓународните организации и странски амбасади во РМ

- ИОМ-Скопје;
- Мисијата на ОБСЕ во Скопје;
- ИЦМПД;
- УНИЦЕФ;
- УНХЦР;
- МАРРИ;
- Амбасадата на САД во Скопје;
- Амбасадата на Велика Британија во Скопје;
- Амбасадата на Шведска во Скопје.

ѓ) НВО

- Отворена Porta Ла Страда- Македонија;
- За среќно детство;
- Семпер- Битола
- ЦГИ- Прилеп
- Коалиција Сите за правично судење- Скопје
- СОЖМ

1.2 Законска и регулативна рамка

Во 2007 година Министерството за труд и социјална политика пристапи кон менување и дополнување на следниве закони: Закон за семејство, Закон за заштита на децата, Закон за социјална заштита. Сите овие закони се наоѓаат во собраниска процедура.

Во Законот за семејство се внесува цела нова глава со одредби кои се однесуваат на заштита на децата жртви на трговија со луѓе.

Во 2007 година Министерството за правда подготви измени и дополнувања на Кривичниот законик кои се веќе донесени. Со измените се изврши доусогласување со меѓународните стандарди во областа на трговијата со луѓе. Се утврди дефиниција на поимот „жртва на кривично дело“ и „дете како жртва на кривично дело.“ Утврдено е дека согласноста на жртвата на трговија со луѓе заради намера за експлоатација не е од значење за постоењето на кривичното дело. Исто така, воведено е ново кривично дело „трговија со малолетно лице“ за што е предвидено изрекување на остри санкции.

Во организација на Министерството за правда и Мисијата на ОБСЕ во Скопје на 25 септември 2007 година се одржа работилница за анализа на состојбата со преземените мерки и мерките што треба да се преземат за ратификација на Конвенцијата на Советот на Европа за борба против трговијата со луѓе. Со помош на ИОМ Предратификационата анализа е публикувана.

Националната Комисија учествуваше во подготовките за соработка помеѓу МВР и НВО. Во 2007 година МВР потпиша два меморандума за соработка со НВО кои се однесуваат на помош и заштита на жртви на трговија со луѓе:

а) Потпишан Меморандум за разбирање помеѓу МВР и Отворена Порта Ла Страда- Македонија

Министерот за внатрешни работи, м-р Гордана Јанкулоска и Претседателот на НВО Отворена Порта Ла Страда-Македонија, г-ѓа Јасмина Димишковска-Рајковска на 01.03 2007 потпишаа Меморандум за разбирање од областа на заштита и засолнување на жртви на трговија со луѓе.

б) Потпишан Меморандум за разбирање помеѓу МВР и НВО За среќно детство

Министерот за внатрешни работи, м-р Гордана Јанкулоска и Претседателот на НВО За среќно детство проф.д-р Верица С. Трајкова на 19.10 2007 потпишаа Меморандум за разбирање од областа на заштита и засолнување на жртви на трговија со луѓе.

1.3 Изградба на капацитети

Со цел јакнење на административните капацитети за борба против трговија со луѓе, МВР во јануари 2007 изврши измени на Правилникот за систематизација и организација на работните места.

Имено, во рамките на Одделот за организиран криминал, од дотогашното Одделение за трговија со луѓе е формиран Сектор за Трговија со луѓе и криумчарење мигранти, со две одделенија, одделение за трговија со луѓе и проституција и одделение за криумчарење мигранти и фалсификувани ПИ. Истовремено е зголемен и бројот на извршители на вкупно 21 извршител.

Со ваквата организациска поставеност, Секторот за борба против трговија со луѓе, изгради капацитети за ефикасно и организирано справување со проблемот трговија со луѓе.

Секторот во текот на 2007 изврши континуирана обука на персоналот (Сектор за борба против трговија со луѓе, Гранична Полиција, Одделение за Азил, Одделение за Странци) за идентификација на жртви на трговија,

нивна заштита како и обука за водење на проактивни криминалистички истраги.

Обуката се изведува како на национално така и на меѓународно ниво, со учество на меѓународни конференции и семинари, оперативна размена на кадри, учество во меѓународни проекти на ИОМ, ИЦМПД и УНОДЦ.

Во насока на јакнење на капацитетите за борба против трговија со луѓе, се и изготвените Стандардните оперативни процедури (СОП) за постапување со жртви на трговија. Во овие СОП се пропишани процедурите за постапување со жртви на трговија од страна на сите субјекти како од владиниот така и од невладиниот сектор вклучени во борбата против трговија со луѓе. СОП преставуваат унифициран начин на постапување.

Со СОП се очекува да се зголеми кругот на субјекти обучени за идентификација на жртви на трговија, а како краен продукт и зголемен број идентификувани жртви на ТЛ.

Министерството за труд и социјална политика континуирано спроведува обуки за зајакнување на капацитетите на сите релевантни институции вклучени во механизмот за упатување на жртви на трговија со луѓе. Во насока на продлабочување на соработката и координацијата помеѓу инволвираните актери, одговорни за имплементација на Програмата за ресоцијализација и реинтеграција на деца жртви на трговија со луѓе одржани се три дводневни семинари на кои беа обучени 65 лица од: Центрите за социјална работа, социјалните работници номинирани да работат на оваа проблематика, претставници од МВР на локално ниво како и НВО.

Организаирани се основни обуки за борба против трговија со луѓе со цел трудова експлоатација за претставниците на Државниот трудов инспекторат. На три семинари обучени се 67 трудови инспектори од сите градови на Република Македонија. Дополнително, изготвен е прирачник кој е дистрибуиран до Државниот трудов инспекторат. Содржината на овој прирачен материјал претставува компилација на презентациите користени во обуките. Истите треба да им послужат на трудовите инспектори за препозанвање на проблемот на трговијата со луѓе, меѓусебна соработка и размена на информации со социјалните работници и полицијата, што води кон подобрување на процесот на идентификација, а воедно и на превенцијата на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација.

Во 2007, Националната Комисија во соработка со ИОМ ја презентираше публикацијата “Прирачник за обука на органите за спроведување на правото”. Прирачникот е публикуван на македонски, албански и англиски јазик и има задача да ги едуцира припадниците на органите за спроведување на правото со цел поуспешна борба против трговијата со луѓе. Примероци од истиот беа дистрибуирани до соодветните органи.

Согледувајќи ја потребата од поопширно информирање на директорите на Центрите за социјална работа одржан е дводневен семинар со цел нивна сензибилизација за овој проблем. Тема на семинарот беше: “Улогата на Центарот за социјална работа во превенцијата и заштитата на жртвите на трговија со луѓе”.

СОС-линија за помош на жртвите на трговија со луѓе функционира во рамките на НВО Отворена Порта - Ла Страда Македонија. Работи

континуирано, а е поддржана од ОБСЕ и од Американската Амбасада. Операторите кои работат на неа постојано поминуваат низ соодветни обуки. Од страна на Ла Страда е испечатен и прирачник кој се однесува на начинот на работење на СОС линијата. СОС линијата за потенцијалните и актуелните жртви на трговија со луѓе и нивните семејства обезбедува советување и информации на различни теми, емотивна и психосоцијална помош, правни совети. Оперативна е 24 часа на ден и на неколку јазици.

1.4 Менаџмент на информации и истражување

Во текот на 2007 е спроведен меѓународен проект на ИЦМПД од 11 земји од ЈИЕ, за формирање на Национални бази на податоци за сторители на КД трговија со луѓе, чиј депозитар ќе биде МВР и национална база на податоци за жртви на КД трговијасо луѓе, чиј депозитар ќе биде НМУ при МТСП. Во текот на декември 2007 е извршена и обука на оператори за водење на националната база.

Со овој проект се овозможува водење на стандардизирана статистичка база на податоци на регионално ниво, што ќе придонесе за брза и корисна размена на информации како и истовремено ефикасно следење и истражување на појавата трговија со луѓе.

Координативната канцеларија на НМУ при МТСП создаде неколку документи за база на податоци кои содржат информации за организациите кои овозможуваат услуги за жртвите од трговија, како и информации за сервисите кои се овозможени од самата Канцеларија на НМУ. Сите ЦСР беа контактирани, со цел тие да обезбедат и постојано да доставуваат извештаи за помошта која им е дадена на жртвите. Дополнително, се разви стандардизиран прашалник за евиденција и работа на случаи но и анализа на податоците и размена на информации со цел да се добијат посигурни факти за идните процесуирања.

Како посебна компонента на интерната база на податоци во МТСП е и базата на податоци за сите индивидуи кои примиле обуки за прашања поврзани со трговија на луѓе. Овие податоци се доставуваат до Канцеларијата на Националната Комисија со цел формирање единствена база на податоци.

Министерството за труд и социјална политика преку канцеларијата на НМУ спроведе две истражување во текот на 2007.

Со цел развивање на соработка помеѓу НВО и институциите, координативната канцеларија на НМУ изработи анализа за условите и капацитетите на невладините организации кои работат на полето на борбата против трговијата со луѓе. Анализата е изработена врз база на структуриран анкетен прашалник. Прашалникот го пополнија 16 НВО кои имаат програми од областа на борбата против трговија со луѓе.

Второто истражување е за децата на улица – улични деца од правен аспект, кое содржи препораки и заклучоци со цел превенција и заштита на овие деца од трговија со деца со цел присилно питаење.

Во 2007 година од страна на НВО Семпер од Битола е спроведено истражување во училиштата за проблемот трговија со луѓе, при што се опфатени сите основни и средни училишта во Битола и Битолско. На

крајот од истражувањето публикуван е извештај во кој се содржани обработените резултати.

НВО Коалиција Сите за правично судење спроведува континуирано истражување и анализи на феноменот трговија со луѓе преку мониторинг на сите судски процеси кои се однесуваат на трговија со луѓе. Сите информации и анализи се публикувани во годишен извештај.

1.5 Мобилизација на ресурси и буџет

Во 2007 година беше отворена нова канцеларија на Националниот Координатор, која обезбедува техничка поддршка во работата на Националната Комисија, Секретаријатот и Подгрупата. Со поддршка на ИОМ канцеларијата е комплетно опремена и едно лице е ангажирано за потребите на Националната Комисија. Во рамките на оваа нова канцеларија е креирана дата-база која содржи податоци за лица вработени во државни органи, органи на јавна администрација кои поминале низ обуки од областа на трговија со луѓе и илегална миграција. Со оваа дата-база се добива јасен преглед за лицата обучени од областа на трговија со луѓе и илегална миграција. Во моментот, оваа дата-база располага со податоци за 500 лица кои имаат посетувано обуки од областа на борба против трговија со луѓе и илегална миграција. Исто така, опремена е и библиотека која содржи публикации од областа на трговија со луѓе која е на располагање на членовите на Националната Комисија, Секретаријатот, Подгрупата како и за други заинтересирани лица.

1.6 Испитување, мониторинг и оценување

Непосредни носители на сите активности во областа на социјалната заштита на жртвите на трговија со луѓе се Центрите за социјална работа кои се јавни установи под ингеренција на МТСП. Во Македонија има 27 ЦСР, кои како функционални институции извршуваат бројни задачи во остварувањето на своите активности преку интердисциплинарна тимска работа во која се вклучени и социјалните работници како носечки кадар. Заводот за социјални дејности континуирано врши следење и надзор над стручната работа и програмските активности коишто ги реализираат ЦСР.

Националната Комисија ги разгледува извештаите за спроведените активности на министерствата, НВО и меѓународните организации. Националната Комисија достави 4 периодични извештаи до Владата за спроведените активности во 2007.

2. Превенција

2.1 Подигање на свеста и едукација

Министерството за труд и социјална политика, преку канцеларијата на НМУ со поддршка на ОБСЕ во ноември 2007 започна со спроведување медиумска кампања за подигање на јавната свест за ризиците и опасностите од трговијата со луѓе под мотото „Едноставно е ... „

Целна група се младите, ранливите групи (самохрани мајки, жртви на семејно насилство, материјално необезбедени лица), рурални средини како и граѓаните воопшто. Кампањата опфаќа изготвување и дистрибуција на принтан материјал, постери, лифлети, маици и календари. Поставен е банер на веб страницата на Он.Нет (<http://www.on.net.mk>) кој е линк со веб страницата на МТСП која содржи информации за трговијата со луѓе. Поставени се налепници во кафеаните и баровите со предупредувачка содржина. Изготвен е ТВ спот и истиот се прикажува на националната и локалните ТВ станици.

Министерството за труд и социјална политика во соработка со Сојузот на здруженија на социјалните работници на Република Македонија одржа седум работилници со ранливите групи во Куманово, Гостивар, Струга, Велес, Штип, Прилеп и Битола. Вкупен број на лица кои учествуваа на оваа работилница се 169, млади, самохрани родители, жртви на семејно насилство, невработени и други лица, корисници на услугите на Центарот за социјална работа.

Повеќе организации спроведуваа превентивни активности во оваа област, како што се: ИОМ, ОБСЕ, УНИЦЕФ, Ла Страда, НВО Семпер-Битола, НВО Центар за граѓанска иницијатива- Прилеп, СОЖМ, Престиж-Битола, Еко Акција -Тетово. Со нивните активности беа опфатени ученици во основни и средни училишта, студенти, родители, деца вклучени во системот на социјална грижа, професори во училишта за лица со посебни потреби, деца и средношколци припадници на Ромската популација, лица кои живеат во руралните подрачја, итн.

2.2 Намалување на ранливоста

Министерството за труд и социјална политика во соработка со НВО „За среќно детство,“ спроведува економско-едукативна програма со идентификувани и потенцијални жртви на трговија со луѓе, евидентирани во Центрите за социјална работа. Во рамките на оваа програма 10 девојки добиваат професионална обука во зависност од нивните афинитети. По завршувањето на обуката ќе се бараат можности за нивно вработување или самовработување, воедно добиват психосоцијална поддршка од психолог, социјален работник, педагог и психијатар. Оваа програма се спроведува со финансиска поддршка на Амбасадата на САД во Скопје.

Од страна на ИОМ беше имплементиран проект за економско осамостојување на претпоставени жртви на трговија со луѓе. Со овој проект се доделуваат мини-грантови за отпочнување на сопствен бизнис на претпоставени жртви и на тој начин им се помага да зајакнат економски. Лицата се бираат според однапред утврдени критериуми. Во 2007 година имало 10 кориснички на грантови. Освен доделувањето на грантови, за селектираните лица ИОМ обезбедува поддршка во вид на обуки, помош при регистрирање на фирма, купување на опрема, помош при изготвување на бизнис план.

2.3 Административни контроли

На 08.02.2007 год. потпишан е Меморандум за разбирање помеѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за труд и социјална политика во рамките на проектот НМУ.

Овој документ ги уредува правата и обврските на потпишаните страни во однос на меѓусебната соработка, размена на информации, упатување, згрижување, заштита, ресоцијализација и реинтеграција на жртвите на трговија со луѓе, притоа имајќи го во предвид најдобриот интерес на жртвите во согласност со домашните и меѓународните прифатени стандарди.

Во рамки на спречување на корупцијата во институциите 5 вработени во Министерството за внатрешни работи и еден вработен во Министерството за правда беа кривично пријавени и осудени за учество во кривични дела поврзани со трговија со луѓе и криумчарење мигранти.

3. Поддршка и заштита на жртвите и сведоците

3.1 Идентификација на жртвата

Дефинирање на поимот “Жртва на трговија со луѓе”

Националната Комисија организираше Конференција која се одржа на 01.03 2007 година во Владата. На конференцијата учествуваа Претседателот на Владата на РМ, министрите за внатрешни работи, за труд и социјална политика, за образование, за правда, државниот јавен обвинител, претседателите и претставници од Основниот, Апелациониот и Врховниот Суд, Координаторот на НАТО Комитетот, дипломатски претставници од амбасадите на САД и ЕУ во Македонија, шефови и заменици-шефови на мисиите на ОБСЕ, ИОМ, ИЦМПД, УНИЦЕФ во Скопје, шефови на домашни НВО, универзитетски професори, претставници од научно-истражувачки институти како и членови на Комисијата².

3.2 Период на размислување/ стабилизација и статусот на престој

Издавањето на дозвола за привремен престој е регулирано со новиот Закон за Странци кој започна да се применува од 01.01.2008 година. Со неговата примена престана да се применува Упатството за постапување со жртви на трговија со луѓе.

Од страна на ИОМ беше имплементиран Регионален проект за усогласување на националните законодавства со меѓународните стандарди во поглед на механизмот за издавање на дозвола за привремен престој на жртви на трговија со луѓе и воедно негово имплементирање во националниот правен систем. Проектот се одржа во Белгија, Сараево и Белград, при што од Македонија беа претставници

² Националната Комисија за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција предлага по примерот на САД каде поимот „жртва на трговија со луѓе“ е дефиниран како „лице подложно на акт или практикување од став 8 или 9 (сериозни форми на трговија со луѓе и сексуална трговија)“ во Република Македонија да се прифати истиот пристап. Односно, како „жртва“ да се смета секое лице кое претрпело било кој акт на трговија со луѓе. Ваквото сфаќање на „жртвата“ кореспондира со дефиницијата на жртва во Конвенцијата на Советот на Европа каде е определено дека „жртва ќе значи секое физичко лице кое е предмет на трговија со луѓе како што е дефинирано.“

од НВО Среќно детство и Отворена Porta, како и од МВР од Одделението за Странци.

3.3 Социјална поддршка и заштита на жртвите

Министерството за труд и социјална политика во рамките на своите надлежности кои се однесуваат на превенцијата и заштитата на жртвите на трговија со луѓе преку координативната канцеларија на НМУ и Центрите за социјална работа обезбедува помош и заштита на жртвите на трговија со луѓе.

Во таа насока се преземаат следните чекори:

а) Првична проценка на потребите на лицата за кои се претпоставува дека се предмет на трговија со луѓе, организација и координација на соодветна помош (интервенција во криза, психосоцијална поддршка и советување, храна, облека, медицинска помош).

б) Упатување во прифатилиште за жртви на трговија со луѓе, НВО Отворена порта (со која е потпишан меморандум за соработка) или во Прифатниот центар за странци (од страна на полицијата), враќање во семејството или пронаоѓање на соодветно сместување. Од функционирањето на Координативната канцеларија до декември 2007 година, 13 лица се упатени во прифатилиштето на Отворена порта.

в) Прибирање на потребна документација за лицата, лични документи, здравствени книшки и др.

г) Координација на заштитата (контакт со семејството, назначување на посебен старател за малолетните лица, проценка за условите и можностите за враќање во семејството). Според добиените податоци од ЦСР во канцеларијата на НМУ во периодот декември 2006-декември 2007 година Центрите за социјална работа работеле на 37 случаи од кои 30 идентификувале како домашни жртви на трговија со луѓе, 2 претпоставени, а за 5 малолетни странски државјани сместени во Транзитниот центар за странци постапка за назначување на посебен старател. Во соработка со надлежните министерства се координираше утврдувањето на можностите за репатријација на децата во матичните држави. До септември 2007 сите деца безбедно се вратени во своите земји.

Канцеларијата на НМУ координираше постапка на назначување на старател во посебни случаи и за 6 малолетни девојки државјани на Република Македонија.

За 4 македонски државјани се координираше постапка за проценка на семејствата и утврдување на можности за нивно враќање и прифаќање во Македонија. Истите се идентификувани во други земји (Италија, Босна и Херцеговина и Србија) како жртви на трговија со луѓе и се вратени во Република Македонија.

д) Информирање на жртвите за нивните права и статус (правна помош; информирање за законските одредби, застапување)

ѓ) Изготвување и реализација на индивидуална програма за ресоцијализација и реинтеграција на жртвита на трговија со луѓе.

е) Програмата се развива врз основа на индивидуалните потреби и способности на секоја жртва. Истите се реализираат во соработка со НВО и меѓународните организации во насока на следење на процесот на давање на помош.

Во рамките на Транзитниот Центар, за жртвите, ИОМ директно или во соработка со партнери обезбедува правна, медицинска, психо-социјална помош, помош при враќање во земјата- која се состои во обезбедување на патни документи, придружба доколку е потребно, купување на карта, итн. Во текот на 2007 година, асистирани се на 15 лица од кои 13 биле странски државјани и 2 македонски. Малолетни биле 5 од кои 3 под 14 години, а 2 лица на возраст од 14 до 18 години. Во Транзитниот Центар за жртвите се обезбедува и психо-социјална поддршка од страна на НВО “За среќно детство” преку спроведување на индивидуални и групни работилници, јакнење на работните вештини на жртвите.

3.4 Пристап до правните постапки, заштита на сведоци и судскиот третман на лицата-жртви на трговијата со луѓе

Легислативно, заштитата на сведоците е покриена со Законот за заштита на сведоци. Практично, оваа легислатива функционира во постапките на одделот за организиран криминал и е користена во одделни постапки, токму кај ова кривично дело.

3.5 Реинтеграција, социјално вклучување, враќање

Во рамките на соработката со УНИЦЕФ, МТСП изработи Програма за ресоцијализација и реинтеграција на деца жртви на трговија со луѓе. За имплементација на програмата беа одржани обуки со стручните тимови на Центрите за социјална работа, инспекторите од МВР и претставници на НВО. Реинтеграцијата на жртвите на трговија со луѓе се остварува преку создавање мрежа на стручните работници (социјалната заштита, здравството, образованието, полицијата, судството, невладиниот сектор) и примена на единствен модел на институционална интервенција со обезбедување на соработка, координација и континуитет.

Врз основа на оваа Програма, ЦСР изготвуваат индивидуални програми за ресоцијализација и реинтеграција за секој случај посебно. Во програмата предвидени се:

а) Терапевтски активности и тоа: краткотрајна симптоматска терапија и долготрајна (развојна) терапија;

б) Активности за остварување на права во областа на здравството, домувањето, правната и социјалната помош, образованието и вработувањето.

в) Социјално-едукативни активности во кои се предвидени две групи: со детето и со неговата примарна средина (родителите /старателите на детето-жртва на трговија со луѓе, како и “значајни други” за детето).

Програмата е имплементирана за 4 лица со поддршка на ИОМ во Македонија. Индивидуалните програмски активности се реализираат. Од Март 2007 Отворена Порта започна реинтеграциона тригодишна програма со цел реинтеграција на жртвите на трговија со луѓе преку економско јакнење на жртвите, вработување во приватни мали бизниси, или во сопствен бизнис.

4. Истрага и Кривично Гонење на трговијата со луѓе

4.1 Проактивна и ретроактивна истрага

Во текот на 2007 година, оперативните служби на Министерството за внатрешни работи ги интензивираа своите активности за прибирање сознанија, нивна обработка и организирање акции за фаќање на лицата инволвирани во кривичните дела поврзани со трговијата со луѓе. Ваквите мерки особено беа интензивни во изминатиот период од оваа година, кога по претходни сознанија дека појавата на трговија со луѓе и принудна проституција е најприсутна во тетовско-гостиварскиот регион, беа извршени повеќе акциски контроли во угостителски објекти на овие простори.

Планираните активности беа спроведени од стручните служби од Одделот за организиран криминал, во содејство со Секторите за внатрешни работи во Тетово и Гостивар, и со Пазарната инспекција и Управата за јавни приходи. Притоа, најоглем интензитет беше постигнат во текот на април-мај, кога само за период од еден месец, во просек беа вршени по три акциски контроли во текот на една седмица. Инаку, во овој период, на подрачјето на Тетово и Гостивар беа извршени 29 акциски контроли во 71 угостителски објекти, во рамките на кои беа откриени вкупно 249 женски лица. Од нив, 152 се странски државјанки (66 албански, 46 српски, 37 бугарски, две хрватски и една од БиХ), кои се сместени во Транзитниот центар за странци или депортирани во матичните земји, како и 97 македонски државјанки (девет се малолетни) од скопско, тетовско, битолско, кумановско, прилепско, велешко, гостиварско, кавадаречко, струмичко, делчевско, гевгелиско и пробиштипско. Поголемиот дел од женските лица нелегално престојувале и работеле во угостителските објекти како келнерки, пејачки или танчерки, додека на некои од нив им била ограничувана слободата на движење и биле принудувани да даваат сексуални услуги. Исто така, во угостителските објекти беа пројдени и три парчиња оружје-пиштоли кои лицата нелегално ги поседувале, како и денарски и девизни парични средства.

Од досега преземените мерки, поднесени се вкупно шест кривични пријави против девет лица, повеќето сопственици и сопственици на угостителски објекти, за сторени осум кривични дела (три кривични дела “трговија со луѓе”, две дела „недозволно изработување, држење и тргување со оружје или распрскувачки материи”, и по едно дело „спречување на службено лице во вршење на службено дејствие” , “противправно лишување од слобода” и “повреда на правата од работен однос”).

Во врска со откриените случаи “трговија со луѓе” против сопственикот и вработени во угостителскиот објект “Реџо” во с.Палатица, како и против сопственикот на пицеријата “Вила Роса” во с.Камењане, карактеристично е дека и во двата реализирани случаи, предмет на трговијата со луѓе се македонски државјанки, што укажува дека во нашата земја е присутна појавата на внатрешна трговија со млади девојки заради сексуална експлоатација.

Во текот на 2007 година, откриени се вкупно 12 кривични дела »*посредување во вршење проституција*«, извршени од 15 сторители, како и четири кривични дела »*подведување и овозможување полови дејствија*« за кои се пријавени осум сторители. Во откриените случаи, посредувано е и се подведувани на проституција 11 македонски и една бугарска државјанка, при што четири од девојките биле малолетни. Истите, од страна на сторителите, со употреба на физичка сила и закани, биле подведувани на проституција со повеќе машки лица во куќи и станови, за што посредниците добивале одреден паричен надомест

Преземените активности за откривање и спречување на организираните форми на *илегална миграција и криумчарење мигранти*, во изминатиот период резултираа со откривање на вкупно 38 кривични дела и 91 сторители, од кои 32 кривично дело »криумчарење на мигранти« извршени од 64 сторители, како и шест кривични дела »организирање на група и поттикнување на извршување на кривични дела трговија со луѓе и криумчарење мигранти« извршени од 27 сторители. Во рамките на овие случаи, откриени се вкупно 176 илегални мигранти.

Притоа, како сторители се пријавени 85 македонски државјани (17 се пријавени за двете кривични дела), по двајца шведски и албански државјани и по еден молдавски и турски државјанин кои со свои возила, организирале и транспортирале вкупно 174 мигранти (79 албански, 46 кинески, 28 државјани на РСрбија-Косово, 10 грузиски и пет турски државјани, шестмина македонски и двајца молдавски државјани), до погранични места во близина на Македонско-грчката граница.

Поради одредени информации дека и во овој вид инкриминации се вмешани и вработени од државни институции, Министерството презеде плански и организирани активности и приведе пет припадници на полицијата, кои се кривично пријавени за криумчарење на пет српски државјани, како и еден вработен во Министерството за правда, кој е пријавен заради криумчарење на тројца албански државјани. Карактеристичен е и случајот во кој двајца шведски државјани, по

потекло од РСрбија-Косово, со минибус се обиделе да прокриумчарат 17 државјани од РСрбија-Косово, од кои шест деца, за кои претодно обезбедиле фалсификувани шведски патни исправи, како и случајот кога на излез од РМ се откриени четворица македонски државјани со фалсификувани белгиски патни исправи, кои претходно им ги набавило лице од Скопје, кој воедно им го организиран и извршил транспортот до грчката граница. Во друг случај, еден алабански и тројца македонски државјани, организирале транспорт и превезувале 18 мигранти – од кои 10 грузиски, седум албански и еден од Косово- Србија, кои ги прифатиле на валандовското подрачје, со цел да ги пренесеат во близина на македонско-грчката граница.³

Секторот за трговија со луѓе и криумчарење мигранти во рамките на Одделот за организиран криминал со цел поефикасно справување со проблемот Трговија со луѓе, во својата методологија на работа го применува проактивниот метод на водење криминалистички истраги. Целта на овој метод е преку примена на оперативни тактички мерки да се идентификуваат трговците во раните фази пред жртвата да биде експлоатирана.

Преку примена на методот Профилирање, се идентификуват криминални групи и поединци кои подготвуваат и планираат извршување на кривични дела, и објекти каде се извршуваат кривичните дела.

Вака профилираните криминални групи, поединци и објекти се предмет на криминалистички истраги, заради обезбедување на материјални докази за поведување на кривични постапки пред надлежните судови.

4.2 Меѓународна соработка меѓу органите надлежни за примена на законите и судска соработка

Имајќи во обзир дека модус операнди на кривичното дело Трговија со луѓе е во три фази (регрутирање, транзит или трансфер и експлоатација) и најмалку три земји (земја на потекло, транзит и дестинација), неопходен предуслов за ефикасна борба е водењето на меѓународни заеднички истраги.

Меѓународната полициска соработка во борбата против трговија со луѓе и криумчарење мигранти, РМ ја остварува согласно потпишани билатерални договори, меморандуми и протоколи.

Во 2007 со Р.Албанија склучи дополнителен Протокол за интензивирање на соработката во областа на трговија со луѓе и криумчарење мигранти.

Целта на овој Протокол е меѓусебна размена на информации за трговија со луѓе, заштита на жртвите на трговија и водење заеднички истраги.

Заради поефикасна соработка и координација во меѓусебната соработка од страна на двете земји се определени национални контакт-точки преку кои се остварува оваа соработка.

МВР во текот на 2007 година имаше интензивна соработка со ИНТЕРПОЛ и ЕУРОПОЛ која се однесува во делот на размена на

³ Извор: Сектор за аналитика, истражување и документирање на МВР

информации за меѓународни криминални групи кои се занимават со трговија со луѓе и криумчарење мигранти.

Исто така, меѓународната полициска соработка во водење заеднички криминалистички истраги меѓу повеќе земји, како членки на ЕУ, така и земјите на ЈИЕ успешно се остварува преку СЕКИ центарот во Букурешт.

Во текот на 2007 преку СЕКИ успешно е кординирана заедничка меѓународна истрага под псевдоним “ДУНАВ” меѓу 6 земји од ЕУ и земји на ЈИЕ, која е заеднички реализирана на 30.05 2007. Како резултат на таа истрага во РМ е разбиена криминална група од 19 членови дел од меѓународен канал за криумчарење на кинески мигранти.

Кривично се пријавени 19 лица државјани на РМ по член 418б и 418в, при што во првостепена судска постапка се осудени на долгогодишни затворски казни.

Во текот на 2007 во соработка со ИЦМПД се работеше и на воспоставување на Транснационален механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе. Првенствени цели на ТМУ програмата се развој на механизми неопходни за сеопфатна транс-национална поддршка на жртвите И институционализирање на соработката за транс-националните случаи помеѓу државите и актерите од Југо-источна Европа. Функционален, институционализиран транс национален механизам за упатување воспоставен од страна на земјите учеснички, вклучувајќи: мерки, во согласност со дефинираните квалитативни стандарди, да се превземат во случаите на транс-национална трговија, како што се официјални протоколи за случаи, проценка на ризикот, индивидуални безбедносни планови, враќање и реинтеграција и планови за враќање на индивидуална основа, безбеден и соодветен транспорт СОП во форма на прирачник за секоја од мерките назначени погоре, што ќе содржи чекор по чекор опис на тоа што поточно треба да се направи од страна на актерите - специфицирајќи ги функциите и улогите во процесот.

Во однос на меѓународната соработка помеѓу обвинителствата, со Албанија и сите држави од поранешна Југославија (Словенија, Хрватска, БиХ, Србија и Црна Гора) потпишани се Меморандуми за соработка помеѓу Јавното Обвинителство на РМ и Јавните Обвинителства на секоја од државите. Меморандумите се во областа на организираниот криминал со посебен акцент на кривичните дела против човечноста и меѓународното право, и тоа: трговија со луѓе, криумчарење на мигранти, организирање на групи и поттикнување на извршување на овие дела.

4.3 Полициски и судски третман на жртвите/сведоци

Во поглед на стандардите за заштита на правата на жртвата Македонија ги задоволува стандардите за прифат на жртвата, нејзин медицински третман, право на адвокат, право да не биде присутна на главниот претрес и распитот да се врши преку видео-конференциска врска од матичната држава, и правото на надомест на штета што се утврдува во кривична постапка без да се води посебна постапка пред граѓански суд (без тужба) со што истата се лишува од обврската на судски трошоци.

Но, исто така, жртвите имаат право да бараат надоместок во граѓанска постапка.

Правниот застапник во НМУ во изминатиот период беше назначен за посебен старател на 4 малолетни жртви на трговија со луѓе. Исто така ги застапуваше во истражна постапка пред Основен суд Скопје и Основен суд Тетово. Три од малолетните жртви беа застапувани пред Основен суд Тетово за кои главниот претрес е завршен и е донесена пресуда. Обвинетите се огласени за виновни и на првообвинетиот му е изречена казна затвор од 6 години во отсуство, а за второобвинетиот изречена казна затвор од 4 години.

За следење на судските предмети остварени се повеќе средби и контакти со Заменикот јавен обвинител.

II Предвидени активности за 2008 година

1. Имплементација на Стандардните Оперативни Процедури

- Запознавање на оперативните службеници со механизмот на функционирање на СОП

2. Континуирано јакнење на капацитетите за борба против трговија со луѓе

- Неопходност од континуирани обуки и надградба на знаење на оперативните службеници, неопходност од превентивно делување и информирање

3. Ревизија на Националната Стратегија и Националниот Акционен План

- Поради имплементација на поголемиот дел од активностите на НАП, ќе биде ревидиран со дополнителни активности во првите 3 месеци од 2008

4. Покренување на иницијатива за креирање буџет на Националната Комисија

- На тој начин Владата ќе покаже капацитет за менаџирање со активностите кои досега беа имплементирани исклучиво со финансиска помош на меѓународните и невладините организации, а кои се предвидени како обврска на Владата и во Националниот Акционен План.

5. Продлабочување на меѓународната и регионалната соработка

- Имплементација на Транснационалниот механизам за упатување, потпишување на протоколи за соработка од областа на ТЛ со останатите земји од соседството, оперативна соработка со ресорните меѓународни организации, заеднички акции за сузбивање на ТЛ и сл.

6. Политичка поддршка на борбата против трговијата со луѓе

- Организација на настан на кој највисоките политички претставници на Владата ќе дадат поддршка на борбата против трговијата со луѓе.
- 7. Континуирани активности во насока на превенција, едукација и сузбивање на трговијата со луѓе и илегалната миграција**
- Продолжување на партнерскиот однос со сите релевантни владини институции, меѓународни асоцијации и невладини организации.
- 8. Ратификација на Конвенцијата на Советот на Европа за борба против трговија со луѓе**
- Давање поддршка за забрзување на процесот на ратификација на Конвенцијата на Советот на Европа.

